

Ander Lajos És Felesége

A képen anyai nagyszüleim, Ander Lajos és Ander Lajosné, született Spán Amália láthatók. Az anyai nagyapámat úgy hívták, hogy Ander Lajos. A nagyapám egy érdekes eset. Ő Lengyelországból jött, Lemberg környékéről, akkor az a Monarchiához tartozott [Egyik gyerekének születési anyakönyvi kivonatában olvasható, hogy a nagyapa, Leiwe Ander Zuchorzycében, a galíciai Lemberg kerületben született 1869-ben. -- A szerk.]. Állítólag pajeszos zsidó családból származott, csak nem bírta a környezetet, és meglépett. A nagyapám pólisi zsidó volt. Ha gyerekkoromban valakire az mondták, hogy pólisi zsidó, ez nagy sértés volt, nagyon nagy sértés. Úgy jött Budapestre, hogy megszökött otthonról állítólag tíz évesen, de nem tudom, ez is olyan fáma. Anyám mesélte, hogy a nagyapának valami testvérei kimentek Amerikába, és hívták anyámat, hogy menjen ki. És ő nem ment ki. Pedig még hajójegyet is küldött neki nagyapám valamelyik testvére. Ezt a mesét tudom. Aztán volt itt is egy testvére, ennek a fél lábát ellőtték a[z első világ]háborúban, ez egy nagyon magas, derék ember volt. Az anyai nagyanyámat Spán Amáliának hívták. Azt hiszem, vidéki volt, de nem vagyok benne biztos. De lehet, hogy pesti volt, a fene tudja! [Spán Amália Budapesten született 1876-ban. -- A szerk.] Ő egyáltalán nem volt vallásos. Úgy jött össze ez a házasság, hogy a nagyapám pincér volt, az ő apja [azaz a nagymama apja] is pincér volt, és bemutatta a lányát a pincérkollégának. A nagyanyám háztartásbeli volt, de azt mondták, hogy harisnyakötő volt. Ahogy én ismertem, háztartásbeli volt, nem kellett dolgoznia. Hogy neki voltak-e testvérei, azt nem tudom. A nagyapám anyanyelve lengyel volt, de a nagyanyámmal állandóan németül beszéltek. Otthon németül beszéltek, de jól beszélt magyarul is. Ahogy én emlékszem, nem jiddist, hanem németet beszéltek, bár lehet, hogy a nagyapám tudott jiddisül. Az összeköltözéskor [Amikor tehát a zsidókat csillagos házakba költöztették. -- A szerk.] a nagynénémet, az Ander Erzsébetet -- a Népszínház utca 33-ban volt egy zsidó ház --, oda költöztették. Az anyai nagyapámat, nagyanyámat, mindenkit. A nagynénémet egyszer elkapták, és vitték volna talán valamelyik téglagyárba, de meglógott. Ettől kezdve valahol Angyalföldön bujkált keresztényeknél, talán az ONCSA-telepen. Fizetett, és valami pincében. A nagyanyám, nagyapám meg Ervin vagy harmincöten voltak egy lakásban, és az a szerencsétlen unokaöcsém fejtífuszt kapott. Kitették a cédulát, hogy fertőző beteg van a lakásban, és így az egész társaság, mind a harmincöten megmenekültek. Nem vitték be őket a gettóba! A többieket elvitték a házból a gettóba. Őket nem.

A nyilasok nem mertek oda bemenni. A nagyapám ott halt meg, öreg is volt, meg ő nagyon a szívére vette ezt az egész zsidó dolgot. Ő abba halt bele. A nagyanyám 1949-ben halt meg.